

Afstoffen

Nadat ik besloten had mijn psychotherapiepraktijk te beëindigen en de dag naderde dat mijn praktijkruimte leeg opgeleverd moest worden, heb ik veel tijd verloren met het leeghalen van mijn boekenkasten, en het beslissen welke boeken bewaard moesten worden en mee naar huis mochten (te veel), welke mogelijk voor anderen de moeite waard zouden zijn (te weinig), en welke boeken naar de oud-papierbak konden (studieboeken uit eind jaren zeventig). Onderin een kast trof ik dertien ingebonden jaargangen van *The International Journal of Group Psychotherapy* aan, van 1966 tot 1979. Ik was eerlijk gezegd vergeten dat ik ze had, ze hadden vooral als plankvulling onderin de kast gediend. En hoe ik er aan gekomen ben weet ik ook niet meer precies. Een stempel voorin geeft aan dat ze voorheen in bezit waren van de 'Med. Bibliotheek Sancta Maria Noordwijk'. Nu waren ze vooral stoffig.

Mijn eerste reactie was om de dertien delen bij de stapel oud papier te leggen. Ik had de inhoud nooit gelezen, was ook niet van plan dat nu nog eens uitgebreid te gaan doen, en als ik het al zou doen, zou blijken dat het hopeloos gedateerd was. Of toch niet? Zou er wellicht toch iets in staan dat de moeite waard zou blijken? 'Onthoud u in geval van twijfel!' is het ook wat stoffig klinkende adagium dat door mijn hoofd ging. De dertien delen met hun verschoten rode linnen kaft belandden uiteindelijk in een van de boekenkasten in mijn werkkamer thuis – onderste plank.

Group psychotherapy with schizophrenic children is de titel van een artikel van Lifton en Smolen uit jaargang 1966. Een intrigerende titel die uitnodigt tot verder lezen. Op een psychiatrische polikliniek in Connecticut (VS) werd een intensief groepstherapeutisch programma opgezet voor psychotische kinderen of kinderen met ernstige en multipale ego-defecten. Veel voorkomende symptomen in deze populatie betroffen bevroren affect, mutisme, autisme, verstoorde spraak, mechanistisch of ritualistisch gedrag, hyperactiviteit, zelfdestructief gedrag, woede-uitbarstingen, eetstoornissen, depersonalisatie, perseveratie, bizarre dwanggedachten en angst rond zindelijkheidstraining. Bij de kinderen die op een hoger niveau functioneerden ging het om obsessief-compulsief gedrag, psychotische fantasieën, wanen, slechte realiteitstoetsing, denkstoornissen, angst voor nabijheid, vermindering, passiviteit en fobieën. Ga er maar aan staan! In de speelkamer is materiaal dat bedoeld is om de egofuncties te versterken. Zo zijn er spiegels om een meer geïntegreerd lichaamsbesef te krijgen, evenals houten poppen (die niet uit elkaar getrokken kunnen worden) en kleurplaten met een duidelijk afbeelding. Materiaal dat regressie kan bevorderen zoals blanco papier of klei is niet aanwezig. Alle materiaal dat zacht en kneedbaar is roept te veel angst op, deze kinderen zijn gebaat bij duidelijk gedefinieerde harde spelmaterialen. De behandeling in de groep bestaat uit spel, activiteiten en discussie. Vrij spel is niet mogelijk bij deze doelgroep omdat het

verwarring, paniek of terugtrekgedrag veroorzaakt. De behandeling wordt als *relationship group psychotherapy* omschreven, en gaat uit van de gedachte dat de ego-defecten van deze kinderen het gevolg zijn van verstoorde relaties met ouders of verzorgers. De auteurs concluderen dat positieve resultaten vooral te vinden waren in de groep met de meest intacte ego-functies...

In jaargang 1976 valt mijn oog op een bekende naam bij het eerste artikel, een overzichtsartikel geschreven door Carl Rogers en drie co-auteurs over groepstherapie met homoseksuelen. Uit een onderzoek gehouden in 1971 zou blijken dat slechts een op de zeven therapeuten groepstherapie voor een homoseksuele patiënt als passende therapie geïndiceerd achtte, vanuit de gedachte dat homoseksuelen die niet geneigd waren hun seksuele oriëntatie te veranderen waarschijnlijk vroegtijdig met de behandeling zouden stoppen vanwege vijandige afwijzing van de andere, en seksueel normatieve groepsleden. Na het bestuderen van zeer uiteenlopende onderzoeken, concluderen de auteurs onder meer dat het belangrijkste therapeutische voordeel van de behandeling van een homoseksuele patiënt in een verder heteroseksuele groep is dat hem de kans wordt geboden betekenisvolle relaties aan te gaan met leden van de andere sekse, en te leren van het adequate sekse-rolgedrag van de andere groepsleden. Op deze wijze kan de homoseksuele patiënt gesteund en aangemoedigd worden om te veranderen van seksuele oriëntatie. Na wat bladeren in oudere delen vond ik een artikel uit 1966 van Samuel Hadden over het grote voordeel van de behandeling van homoseksuelen in een groep met uitsluitend andere homoseksuelen:

'The group quickly breaks down the rationalization of its members that they are content to be homosexual and is supportive during the time of anxiety that ensues.'

In jaargang 1979 lees ik het artikel *Women in group therapy* van Anne Alonso en J. Scott Rutan (let op de verschillende weergave van de auteursnamen). De auteurs schrijven dat vrouwen – anders dan mannen – een eigen manier hebben ontwikkeld om met de wereld om te gaan, om hun *self-esteem* te managen en hun creativiteit te uiten. Maar ze hebben ook disfunctionele afweer en gedrag ontwikkeld dat een negatieve invloed uitoefent op henzelf en op hun omgeving. Als een vrouw in groepstherapie komt, en de groepstherapeut is ook een vrouw, dan zal ze de therapeut gaan imiteren in uiterlijk, kledingstijl, haardracht en verbale uitingen. Als de groepstherapeut een man is, zal ze proberen hem te verleiden, of een *daddy's little girl*-attitude aan gaan nemen om deze potentieel gevaarlijke pre-oedipale ouder te ontwapenen. Is het vrouwelijke groepslid echter ouder dan de mannelijke therapeut en minder zeker van haar eigen fysieke aantrekkingskracht, dan rest haar een depressieve reactie als enig alternatief om zich te onderwerpen aan de groepstherapeut...

Ik zou een heel tijdschrift kunnen vullen met het bespreken van dergelijke artikelen, die anno 2018 niet alleen zeer gedateerd aan doen, maar ook in het licht van de huidige state of the art gewoon niet meer door de beugel kunnen. Gelukkig is er veel veranderd, en dat roept meteen de vraag op hoe iemand over vijftig jaar dit tijdschrift zou lezen. Het is moeilijk te voorspellen, maar ik vermoed en hoop dat de lezer in 2068 zou

zien dat er in dit nummer serieus aandacht wordt besteed aan het doen van wetenschappelijk onderzoek naar een gecombineerde vorm van groepspsychotherapie en lichaamsgerichte therapie bij de behandeling van persoonlijkheidsstoornissen (Barbara Bresser en co-auteurs), en dat de lezer een helder overzicht krijgt van wat in 2018 de stand van het wetenschappelijk onderzoek is op het gebied van groepspsychotherapie en groepsprocessen (Rob Koks). In de bijdrage van Martine van der Laan en Sahar Setorg wordt onder meer inzichtelijk gemaakt hoe groepsbehandeling het zelfbeeld van verslaafden positief kan beïnvloeden, terwijl Ingrid Krijnen laat zien welke interventies een groepstherapeut in een MBT-groep kan inzetten. Anne-Marie Claassen en Monique Leferink op Reinink zetten alle aspecten van samenhangend behandelen op een rij en geven aan welke rol de groepstherapeut hierbij speelt. Mark van der Meer trok een dag op met Bill Roller en diens vrouw, en doet verslag van deze ontmoeting (Roller is bekend van zijn samenwerking met Philip Zimbardo). Eind augustus vond te Malmö het twintigste IAGP-congres plaats; Monique Leferink op

Reinink en Hermieke Kuiper geven allebei hun persoonlijke impressie van dit internationale congres.

Maar eerst staat Rob Koks stil bij het overlijden van Anne van den Berg.

Tijden veranderen en ook de redactie probeert mee te gaan met de tijd. Zo is ons digitale archief tegenwoordig veel toegankelijker geworden met een zoekfunctie op trefwoorden. Lees de instructie achterin dit nummer en probeer het zelf eens uit. En om te voorkomen dat de redactie zelf te stoffig wordt, hebben we sinds 1 september een zeer enthousiaste jonge stagiair, die ons met frisse ideeën en een jeugdig netwerk gaat ondersteunen: Derk-Jan Drost, 27 jaar, in het bezit van een dubbele master (Arbeids-, Organisatie- & Personeelspsycholoog en Positieve Psychologie & Technologie), en na een stage bij Scelta Apeldoorn, waar hij participeerde in een groepsschematherapie, werkt hij nu bij Trubendorffer verslavingszorg en bij Lagerweij coaching & training. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, ook al klinkt dat stoffig.

Arnout ter Haar

Literatuur

Alonso, A. & Scott Rutan, J. (1979). Women in group therapy. *The International Journal of Group Psychotherapy*, XXIX, 4, 481-491.

Hadden, S.B. (1966). Treatment of male homosexuals in groups. *The International Journal of Group Psychotherapy*, XVI, 1, 13-22.

Lifton, N. & Smolen, E.M. (1966). Group psychotherapy with schizophrenic children. *The International Journal of Group Psychotherapy*, XVI, 1, 23-41.

Rogers, C., Roback, H., Mckee, E. & Calhoun, D. (1976). Group psychotherapy with homosexuals: a review. *The International Journal of Group Psychotherapy*, XXVI, 1, 3-27.
